

Ratkaisu, johon on haettu muutosta

Helsingin käräjäoikeus 3 os. 30.9.2009 nro 9170
(liitteenä)

Asia

Tekijänoikeusrikos

Valittaja

Matti Aaro Juhani Nikki

Vastapuolet

Kihlakunnansyyttäjä Tuomas Soosalu
Pelastakaa Lapset ry
Suvi Kuikka

Valitus

Matti Aaro Juhani Nikki on vaatinut ensisijaisesti, että asia palautetaan käräjäoikeuteen uudelleen käsiteltäväksi. Toissijaisesti Nikki on vaatinut, että käräjäoikeuden tuomio kumotaan ja syyte sekä korvausvaatimukset hylätään. Nikki on lisäksi vaatinut, että Pelastakaa Lapset ry veloitetaan korvaamaan hänelle turvaamistoimiprosessista aiheutuneet kulut 3.965 eurolla. Nikki on edelleen vaatinut, että valtio sekä Pelastakaa Lapset ry ja Suvi Kuikka veloitetaan korvaamaan hänen oikeudenkäyntikulunsa käräjäoikeudessa yhteensä 8.082,50 eurolla ja hovioikeudessa yhteensä 24.872,50 eurolla, molemmat määrät korkoineen. Nikki on vielä vaatinut, että hovioikeudessa toimitetaan pääkäsittely mm. Kuikan kuulemiseksi, mihin kuulemiseen Nikille ei käräjäoikeudessa ollut varattu mahdollisuutta.

Nostettua syytettä oli muutettu oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 17 §:n 1 momentin vastaisesti. Haastehakemuksen mukaan ainoa kantaja oli ollut Pelastakaa Lapset ry, ja syyte oli koskenut ainoastaan moraalisten oikeuksien loukkaamista. Avauspuheenvuorojen jälkeen syyttäjä oli ilmoittanut laajentavansa syytteen koskemaan myös taloudellisia oikeuksia ja nimennyt sivun tekijäksi Suvi Kuikka -nimisen henkilön. Tekijän taloudellisten ja moraalisten oikeuksien loukkaukset olivat täysin erillisiä tekotyyppejä. Lisäksi syyttäjä oli ilmoittanut uuden asianomistajan eli Kuikan, josta Nikille ei ollut annettu mitään tietoa ennen oikeudenkäyntiä. Käräjäoikeus ei ollut ratkaissut kysymystä Nikin väittämästä kielletystä syytteen muuttamisesta.

Pelastakaa Lapset ry:n verkkosivusto ei ylittänyt teoskynnystä.

Mikäli teoskynnyksen katsottaisiin ylittyneen, kysymys oli joka tapauksessa yhteiskuntakriittisestä parodiasta ja Nikin perustuslain mukaisesta oikeudesta sananvapauden käyttämiseen. Sivuston tarkoitus oli ollut esittää kritiikkiä ja parodisoida Pelastakaa Lapset ry:n Nettivihje-palvelua; Pelastakaa Lapset ry:n näkemys, jonka mukaan Nettivihje-palvelu auttoi internetin "puhdistamisessa", oli naiivi ja harhaanjohtava. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) käytännössä yhteiskunnallinen kritiikki nautti myös sananvapauden lajina erityissuojaa. Loukkaavuus kuitenkin kuului parodian keskeisiin ominaisuuksiin. Sitä vastoin parodiaan eivät yleensä kuuluneet suorat lähdeviittaukset. Kuikan nimeä ei ollut mainittu Pelastakaa Lapset ry:n verkkosivustolla, eikä hänen henkilöllisyytensä ollut muutoinkaan ollut Nikin tiedossa. Nikin parodian osana oli ollut niin sanottu FAQ-tiedosto, jossa oli todettu muun muassa, että sivustolla ei ollut mitään tekemistä Pelastakaa Lapset ry:n kanssa tai heidän nettivihjeprojektinsa kanssa.

Nikin sivustosta ei ollut aiheutunut tekijänoikeusrikoksen tunnusmerkistösä tarkoitettua merkittävää haittaa tai vahinkoa. Ainoastaan luonnollisen henkilön moraalisia oikeuksia voitiin loukata. Kuikka ei ollut myöskään voinut siirtää moraalisia oikeuksiaan Pelastakaa Lapset ry:lle. Korvauksen esteenä oli myös se seikka, ettei Kuikka ollut kuultu henkilökohtaisesti kärjäoikeudessa. Näyttöä kärsimyksestä ei siten ollut.

Joka tapauksessa kysymys oli kieltoerehdyksestä. Nikki oli pyrkinyt parhaansa mukaan toimimaan tekijänoikeuslain puitteissa. Ennen tätä tapausta yhteiskunnallinen ja alkuperäistä tekijää loukkaava parodia oli sallittu oikeuskäytännössä. Tähän nähden Nikin tuomitseminen olisi kohtuutonta, varsinkin kun laki oli epäselvä.

Nikin sivustolle oli kopioitu kolme lyhyttä otsikkoa, kuusikohtainen adjektiiviluettelo ja kahdeksan lyhyttä lausetta. Näihin seikkoihin nähden se, että Nikki oli tuomittu maksamaan sakkoja ja erinäisiä korvauksia yhteensä 8.515 euroa muodostivat julman ja odottamattoman seuraamuksen. Näin ollen lopputulos oli kohtuuton ja se loukkasi Nikin perusoikeuksia.

Pelastakaa Lapset ry oli velvollinen korvaamaan Nikin oikeudenkäyntikulut siltä osin kuin ne olivat aiheutuneet sellaisista asianomistajien esittämistä vaatimuksista, jotka eivät liittyneet syyteeseen.

Nikki on liittänyt valitukseensa Pekka Gronowin 26.10.2009 päivätyn lausunnon.

Kärjäjätuomarin lausunto

Kärjäjätuomari Jukka Jaakkola on hovioikeuden kehotuksesta antamassaan lausunnossa ilmoittanut, että pääkäsitteilyn pöytäkirjasta ilmenevät merkinnot vastasivat käsitteilyn kulkua. Puheenjohtaja oli ymmärtänyt Nikin väitteeksi vain sen, ettei Pelastakaa Lapset ry:llä ollut asiassa asianomistajan asemaa. Tähän väitteeseen kärjäoikeus oli ottanut kantaa tuomiossaan. Syytteen täsmennyksen osalta Nikiltä oli nimenomaisesti kysytty, tarvitsiko

hän lisääikaa vastatakseen sanottuun täsmennykseen. Nikki ei ollut halunnut lisääikaa.

Nikin lausuma kärjätuomarin lausunnon johdosta

Nikki on ilmoittanut, että hänen avustajansa olivat nimenomaisesti esittäneet, että kysymys oli oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 17 §:n 1 momentissa kielletystä syytteen muuttamisesta. Kärjäoikeus ei ollut kaikilta osin ottanut kantaa syytteen muuttamiseen.

Vastaukset

Syyttäjä on kärjäoikeuden tuomioon viitaten vaatinut, että valitus hylätään.

Kysymys ei ollut kielletystä syytteen muuttamisesta, vaan sallitusta syytteen täsmäntämisestä. Nikkiä oli alunperinkin syytetty moraalisten ja taloudellisten oikeuksien loukkaamisesta. Taloudellisten oikeuksien loukkaaminen oli selostettu syytteen teonkuvauksen toisessa kappaleessa. Syyte oli edelleen koskenut samaa tekokokonaisuutta, eikä uuden asianomistajan lisääminen ja taloudellisten oikeuksien mainitseminen ollut muuttanut syytteessä kuvattua tekoa muuksi tapahtumaksi. Joka tapauksessa syytteen laajentaminenkin olisi ollut soveliasta oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 17 §:n 1 momentin nojalla. Nikin oikeusturvaa ei ollut missään vaiheessa vaarannettu.

Kuikan luoma Pelastakaa Lapset ry:n internetsivusto oli osittain eli esitutkintapöytäkirjan sivulla 74 esitetyn internetsivuston osalta tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu itsenäinen ja omaperäinen teos. Mainitun teoksen käyttäminen Pelastakaa Pedofilit -sivustolla oli merkinnyt sitä, että Nikki oli loukannut paitsi Pelastakaa Lapset ry:n taloudellisia myös Kuikan taloudellisia ja moraalisia oikeuksia.

Tässä tapauksessa ei liikuttu sananvapauden ydinalueella, eikä tekijänoikeuden loukkaus ollut sallittua sananvapauden perusteella. Sananvapautta olisi ollut mahdollista toteuttaa tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitusten puitteissa loukkaamatta asianomistajien taloudellisia ja moraalisia oikeuksia.

Kysymys ei ollut kieltoerehdyksestä. Nikille oli jo varhaisessa vaiheessa käynyt selväksi, mitä mieltä asianomistajat olivat olleet Pelastakaa Pedofilit -internetsivustosta. Pelastakaa Lapset ry oli jo vuoden 2007 lopussa yrittänyt Helsingin kärjäoikeuteen toimittamallaan hakemuksella saada palveluntarjoajaa estämään pääsyn Pelastakaa Pedofilit -sivustolle. Näihin aikoihin Nikki oli ilmeisesti hetkeksi sulkenut sivuston, mutta avannut sen pian uudestaan.

Syyttäjä on liittänyt vastaukseensa tekijänoikeusneuvoston asiassa 26.4.2010 antaman lausunnon TN 2010:3.

Pelastakaa Lapset ry ja **Suvi Kuikka** ovat vaatineet, että valitus hylätään tai että Nikin katsotaan syyllistyneen ainakin tekijänoikeusrikkomukseen ja

että Nikki veloitetaan korvaamaan Pelastakaa Lapset ry:n oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa 7.382,21 eurolla korkoineen.

Kysymys ei ollut kielletystä syytteen muuttamisesta, vaan sallitusta syytteen täsmentämisestä. Syytteen perusteena ollut teko, seikat ja tapahtumat olivat säilyneet samoina. Vastaaminen taloudellisten oikeuksien loukkamista koskevaan syytteeseen ei poikennut merkittävästi vastaamisesta moraalisten oikeuksien loukkaamiseen. Koko prosessin ajan oli myös ollut selvää, että Pelastakaa Lapset ry oli edustanut moraalisten oikeuksien haltijaa eli Kuikkaa.

Pelastakaa Lapset ry:n internetsivustoon liittyvät taloudelliset oikeudet olivat kuuluneet Pelastakaa Lapset ry:lle, jolle oikeudet olivat siirtyneet tekijältä sopimuksen perusteella. Moraaliset oikeudet olivat edelleen sivuston pääasiallisella tekijällä eli Kuikalla.

Teoskynnys ylittyi esitutkintapöytäkirjan sivulla 74 esitetyn Pelastakaa Lapset ry:n internetsivuston osalta. Nikki oli saattanut mainitun teoksen yleisön saataviin vain vähän muutettuna. Pelastakaa Lapset ry:n sivuston tekstin käyttäminen Pelastakaa Pedofiilit -sivustolla muuttamattomana tai muutettuna ilman oikeudenhaltijan suostumusta oli merkinnyt tekijänoikeuslain 2 §:n mukaisten taloudellisten oikeuksien loukkausta. Koska Nikki oli lisäksi muuttanut teosta tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla samoin kuin saattanut teoksen yleisön saataviin tekijää sanotuina tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä, kysymys oli myös moraalisten oikeuksien loukkauksesta.

Nikki oli muuttanut teosta siten, että se halvensi alkuperäisen teoksen taiteellista arvoa ja sisällön tarkoitusta kääntämällä sivujen ja tekstien sekä niiden tekijän edustaman ideologian päinvastaiseksi. Asiaa arvioitaessa merkitystä oli annettava tekijän subjektiivisille käsityksille. Pelastakaa Lapset ry ja teoksen tekijä Kuikka olivat kokeneet teoksen muuttamisen erittäin loukkaavaksi. Objektiivisen arvioinnin lopputulos oli sama.

Tekijänoikeusrikosta koskevan tunnusmerkistön täyttymisen suhteen oli riittävää, että teko oli ollut omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa. Nikin teosta oli aiheutunut Pelastakaa Lapset ry:lle ja Kuikalle paitasi taloudellista haittaa ja vahinkoa myös muuta haittaa ja vahinkoa. Nikin teko oli aiheuttanut muun muassa Pelastakaa Lapset ry:n imagon tahriintumista ja kärsimystä teoksen luoneelle Kuikalle. Nikin teko oli haitannut Pelastakaa Lapset ry:n työtä ja teoksella haettua tarkoitusta, joka oli lapsen oikeuksien toteuttamisen edistäminen. Nikin sivusto johti harhaan ihmisiä, jotka halusivat ottaa yhteyttä Pelastakaa Lapset ry:hyn vakavassa lapsen oikeuksia edistävässä asiassa. Tämä oli erittäin vakavaa tilanteessa, jossa yhteydenottaja oli alle 18-vuotias lapsi ja erityisesti silloin, kun yhteydenottaja oli ollut hyväksikäytön uhri. Nikin sivuston otsikko oli lapsia halventava ja sisältö hämmäntävä. Lisäksi Nikin teko oli vahingoittanut Pelastakaa Lapset ry:n palveluidensa ja immateriaalioikeuksiensa tunnettuuden edistämiseksi tekemää työtä sekä niiden erottuvuutta ja mainetta. Näin teko oli vaarantanut myös yhdistyksen varainhankintaa.

Pelastakaa Lapset ry:lle oli aiheutunut taloudellista vahinkoa asian selvittelystä ja hoitamisesta, vahingon rajoittamisesta sekä muista vastaavasta toimista johtuneista kuluista samoin kuin asianosaiskuluista. Peruste korvauksen tuomitsemiselle kärsimyksestä ja muusta aineettomasta haitasta oli myös olemassa. Kärsimyskorvaus oli arvioitava sen mukaan, millaista kärsimystä teko oli yleisesti omiaan aiheuttamaan.

Nikin tietoon oli useita kertoja saatettu Pelastakaa Lapset ry:n käsitys siitä, että hänen tekonsa loukkasi tekijänoikeutta. Nikki oli kuitenkin pitänyt sivustoaan muuttamattomana kaikkien nähtävillä ainakin käräjäoikeuden pääkäsittelyyn saakka. Perustetta vedota kieltoerehdykseen tai odottamattomaan seuraukseen ei siten ollut ollut. FAQ-tiedostossa mahdollisesti ollut viittaus lähteeseen ei ollut ollut riittävä, eikä se ollut poistanut teon rangaitavuutta.

Vaikka syyte hylättäisiin, Pelastakaa Lapset ry ei ollut velvollinen korvaamaan Nikin oikeudenkäyntikuluja. Kysymys oli virallisen syyttäjän ajamista syytteestä. Pelastakaa Lapset ry:n ja Kuikan puhevallan käyttämisestä ei ollut aiheutunut korvattavia erityisiä kuluja. Joka tapauksessa asia oli ollut oikeudellisesti niin epäselvä, että Pelastakaa Lapset ry:llä oli ollut perusteltu syy oikeudenkäyntiin.

Yhdistys ja Kuikka ovat vedonneet edellä mainittuun tekijänoikeusneuvoston lausuntoon.

Hovioikeuden ratkaisu

Käsittelyratkaisu

Kiellettyä syytteen muuttamista koskeva väite

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan rikosasian vastaajalla on oikeus saada viipymättä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista sekä riittävästi aikaa ja edellytykset valmistella puolustustaan. Tämän mahdollistamiseksi on oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 17 §:n 1 momentissa säädetty pääsääntönä, ettei nostettua syytettä saa oikeudenkäynnin aikana muuttaa. Saman pykälän 2 momentista ilmenee, ettei syytteen muuttamisena kuitenkaan pidetä sitä, että syyttäjä vetoaa uuteen seikkaan syytteen tueksi (*syytteen tarkistaminen*). Kuten viimeksi mainitun säännöksen esitöissä on todettu, syytteen tarkistamisen mahdollisuus on tärkeää sen vuoksi, että asian tultua ratkaistuksi uutta syytettä uuden seikan toteamiseksi ei voida enää nostaa (HE 82/1995 vp s. 77).

Sekä alkuperäisen, haastehakemuksesta ilmenevän että syyttäjän käräjäoikeudessa toimitetun pääkäsittelyn aluksi esittämän teonkuvauksen mukaan tekijänoikeusrikos on tapahtunut niin, että Nikki on tietoverkossa tai tietojärjestelmän avulla loukannut Pelastakaa Lapset ry:n tekijänoikeutta julkaisemalla yleisön nähtäväksi internet-tietoverkkoon oman Pelastakaa Pedofii-lit -nimisen internetsivustonsa. Nikin internetsivusto on loukannut tekijänoikeuden omistajan Pelastakaa Lapset ry:n internetsivuston tekijän moraalisia oikeuksia halventamalla teoksen taiteellista arvoa ja halventamalla yhdistyksen internetsivuston sisällön tarkoitusta liittämällä internetsivuston si-

sällön alkuperäiselle sivustolle vastakkaisia arvopäämääriä sisältävään Pelastakaa Pedofiilit -internetsivustoon. Nikin menettely on näin ollut omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa Pelastakaa Lapset ry:lle.

Syyttäjä on käräjäoikeuden pääkäsittelyssä ilmoittanut täsmentävänsä alkuperäistä syytettä nimeämällä asianomistajaksi myös Suvi Kuikan. Lisäksi syyttäjä on katsonut, että Pelastakaa Pedofiilit -internetsivusto on loukannut paitsi Pelastakaa Lapset ry:n myös yhdistyksen internetsivuston tekijän Kuikan taloudellisia ja moraalisia oikeuksia saattamalla teoksen yleisön saataviin ilman asianomistajan lupaa. Nikin menettely on siten ollut omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa sekä Pelastakaa Lapset ry:lle että Kuikalle.

Hovioikeus toteaa, että edellä selostettu teonkuvauksen muutos on koskenut vain asianomistajan nimeämistä ja sitä tapaa, jolla Nikin on väitetty loukanneen syytteessä tarkoitettua tekijänoikeutta. Syytteen tueksi esitetty uusi seikka ei ole muuttanut alunperin kuvattua tekoa muuksi tapahtumaksi. Kun kysymys on samasta teosta, joka voidaan vain kertaalleen arvioida tuomioistuimessa, estettä vedota nyt kysymyksessä oleviin uusiin seikkoihin vasta käräjäoikeuden pääkäsittelyssä ei oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 17 §:n 1 momentin säännös huomioon ottaen ole ollut. Asiaa ei ole aihetta arvioida toisin myöskään vastaajan puolustautumismahdollisuuksien turvaamiseksi. Vastaajan puolustautumisen kannalta on olennaista, että tuomioistuin voi perustaa ratkaisunsa vain syytteen tueksi vedottuihin seikkoihin ja että vastaajalla on ollut riittävästi aikaa ja edellytyksiä puolustuksen valmisteluun. Hovioikeus katsoo, että Nikille on käräjäoikeuden pääkäsittelyssä varattu tilaisuus asianmukaisesti valmistella puolustuksensa myös sanottujen uusien seikkojen osalta.

Edellä mainituilla perusteilla hovioikeus katsoo, että kysymys ei ole ollut Nikin väittämästä kielletystä syytteen muuttamisesta ja että käräjäoikeus on voinut tutkia syytteen syyttäjän pääkäsittelyn aluksi esittämän teonkuvauksen mukaisesti. Nikin vaatimus asian palauttamisesta käräjäoikeuteen uudelleen käsiteltäväksi hylätään.

Pekka Gronowin lausunto

Nikki on pyytänyt, että hovioikeus ottaa uutena kirjallisena todisteena huomioon Pekka Gronowin 26.10.2009 päivätyn lausunnon.

Pelastakaa Lapset ry ja Kuikka ovat vastustaneet mainitun todisteen huomioon ottamista, koska kysymys oli yksityisluontoisesta kertomuksesta, joka oli annettu tätä oikeudenkäyntiä varten.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tuomioistuimessa ei saa, ellei laissa toisin säädetä, käyttää todisteena yksityisluontoista kertomusta, jonka joku on vireille pannut tai alkavan oikeudenkäynnin varalta kirjallisesti antanut, ellei tuomioistuin sitä erityisestä syystä salli.

Hovioikeus toteaa, että Gronow on lausunnossaan tuonut esiin näkökohtia,

joita Nikki olisi voinut esittää myös valituksessaan. Tähän nähden Gronowin lausuntoa voidaan pitää lähinnä Nikin valitusta täydentävänä lausumana. Koska kysymys ei siten ole oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua kielletystä yksityisluontoisesta kirjallisesta kertomuksesta, hovioikeus katsoo, ettei lausunnon huomioon ottamiselle ole estettä.

Nikin lisäkirjelmä

Nikki on muutoksenhauille säädetyn määräajan jälkeen 21.3.2011 oma-aloitteisesti toimittanut hovioikeuteen lisäkirjelmän liitteineen. Nikki on kirjelmässään lausunut muun ohessa edellä mainitusta lausunnosta TN 2010:3.

Hovioikeus ei ole kehottanut Nikkiä toimittamaan kirjallista lausumaa sen jälkeen, kun hän on valituskirjelmässään oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 15 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuun tavoin maininnut ne perusteet, joilla hän muutosta vaati, ja miltä osin kärjäoikeuden ratkaisun perustelut olivat hänen mielestään virheelliset. Tämän vuoksi ja kun lisäkirjelmästä ei myöskään ilmene sellaista erityistä syytä, joka antaisi aiheen arvioida asiaa toisin, hovioikeus ei ota lisäkirjelmää liitteineen huomioon muutoin paitsi siltä osin, kuin Nikki on siinä lausunut tekijänoikeusneuvoston lausunnosta.

Pääkäsittelyn toimittamista koskeva vaatimus

Nikki on vaatinut, että hovioikeus toimittaa asiassa pääkäsittelyn, koska hänellä ei ollut ollut mahdollisuutta kuulustella kärjäoikeudessa Kuikkaa. Nikki on ilmoittanut Kuikan todistusteemoiksi Pelastakaa Lapset ry:n internet-sivun syntyprosessin, tapahtumien kulun, aiheutuneen vahingon ja Kuikan väitetyn asianomistaja-aseman. Lisäksi pääkäsittelyn toimittaminen oli tarpeen asian teknisen luonteen ja todistelun tärkeyden sekä kärjäoikeuden tuomitsemien seuraamusten huomattavuuden takia.

Syyttäjä on vastustanut pääkäsittelyn toimittamista. Näyttö perustui vain kirjallisiin todisteisiin. Samoin Pelastakaa Lapset ry ja Kuikka ovat ilmoittaneet, että pääkäsittelyn toimittaminen oli selvästi tarpeetonta, koska asiaa voitiin arvioida pelkästään asiakirjanäytön perusteella.

Nyt sovellettavan oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 14 §:n (165/1998) 1 momentin pääsäännön mukaan hovioikeuden on toimitettava pääkäsittely, jos rikosasiassa vastaaja on sitä vaatinut. Pyynnöstä huolimatta pääkäsittely voidaan kuitenkin jättää toimittamatta pykälän 2 momentissa mainituissa tapauksissa. Viimeksi mainitun momentin 6 kohdan mukaan pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa, jos sen toimittaminen on muusta kuin 1-5 kohdassa mainitusta syystä selvästi tarpeetonta.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen soveltamiskäytännössä EIT on katsonut, että mikäli suullinen käsittely on järjestetty ensiasteessa, sellaista ei muutoksenhakuasteessa aina vaadita, vaan suullisen käsittelyn tarve riippuu muutoksenhakuasteessa tutkittavana olevien kysymysten laadusta (ks. esimerkiksi ratkaisut 29.10.1991 asiassa *Helmers v. Ruotsi* ja 25.7.2000 asiassa *Tierce ym. v. San Marino*). Suullista käsittelyä ei ole pidetty välttämättö-

mänä silloin, kun muutoksenhakuasteessa pohdittavina ovat vain tapaukseen liittyvät oikeuskysymykset.

Hovioikeus katsoo, että Nikin valituksesta ilmeneviin muutoksenhakuperusteisiin tai hänen pääkäsittelyvaatimuksensa tueksi viittaamiin syihin ei liity sellaisia seikkoja, joiden vuoksi hänen tai Kuikan kuuleminen henkilökohdaisesti olisi tarpeellista. Nikin rikosoikeudellista ja vahingonkorvausoikeudellista vastuuta koskeva arviointi voidaan siten tehdä pelkästään asiakirjojen perusteella. Edellä mainituilla perusteilla hovioikeus katsoo, että pääkäsittelyn toimittaminen nyt käsillä olevassa tapauksessa on sanotun oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 14 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettuihin tavoin selvästi tarpeetonta. Tämän vuoksi Nikin vaatimus pääkäsittelyn toimittamisesta hovioikeudessa hylätään.

Pääasiantarkaisu

Tekijänoikeusneuvoston lausunto TN 2010:3

Tekijänoikeusneuvosto on lausunnossaan todennut muun ohessa seuraavan.

Pelastakaa Lapset ry:n internetsivuston sisältämä Pelastakaa Lapset ry:n logo koostuu tyylitelystä lapsen hahmosta, jota ympäröi punainen ympyräkuvio. Mainittu logo on visuaaliselta ilmenemismuodoltaan tekijänsä henkisen luomistyön tulos, jossa on tavoitettu yhdistyksen aatteellinen perusta itsenäisellä ja omaperäisellä tavalla. Koska kukaan muu vastaavan työhön ryhtyessään ei olisi päätenyt samaan lopputulokseen, tekijänoikeusneuvosto on katsonut, että logoa voidaan pitää teoksena tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Samoin Pelastakaa Lapset ry:n internetsivuston teksti sellaisena kuin se on esitetty esitutkintapöytäkirjan sivulla 74 on ilmaistu niin itsenäisellä ja omaperäisellä tavalla, että tekstiä voidaan otsikoineen pitää tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla suojattuna kirjallisena teoksena. Vaikka teksti on informatiivista ja Pelastakaa Lapset ry:n palvelua selittävää, tekijänoikeusneuvosto on katsonut, että kukaan muu ei vastaavan työhön ryhtyessään olisi päätenyt samanlaiseen tekstiin.

Toisaalta Pelastakaa Lapset ry:n internetsivuston tekstiosuudet esitutkintapöytäkirjan sivuilla 75-79 kuvaavat lähinnä tavanomaisen ilmoituslomakkeen täyttämistä ja relevanttia lainsäädäntöä. Internetsivuston visuaalinen ilme sellaisena kuin se on esitetty esitutkintapöytäkirjan sivuilla 74-79 ei ole omaperäinen muihin internetsivustoihin verrattuna. Lisäksi Nettivihje-palvelun tunnus ja kaavio Nettivihje-palvelun toiminnasta ovat tavanomaisia eivätkä ilmennä tekijän henkisen luomistyön itsenäistä ja omaperäistä tulosta. Joku muu vastaavaan työhön ryhtyessään olisi voinut päätyä samanlaiseen visuaaliseen ilmeeseen, tunnuksen ja kaavioon. Tekijänoikeusneuvosto on katsonut, että Pelastakaa Lapset ry:n internetsivuston tekstiosuus sellaisena kuin se on esitetty esitutkintapöytäkirjan sivuilla 75-79, internetsivuston visuaalinen ilme sellaisena kuin se on esitetty esitutkintapöytäkirjan sivuilla 74-79, Nettivihje-palvelun tunnus ja kaavio Nettivihje-palvelun toiminnasta eivät yllä teostasoon erikseen tai yhdessä tarkasteltuna, eikä niitä voida siten pitää tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla suojattuina teoksina.

Pelastakaa Pedofiilit -internetsivustolla oleva logo muistuttaa jossain määrin Pelastakaa Lapset ry:n logoa, joka saa suojaa tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla. Tekijänoikeusneuvosto on katsonut, että Pelastakaa Pedofiilit -internetsivustolla oleva logo on kuitenkin saatu aikaan Pelastakaa Lapset ry:n logoa vapaasti muuttaen tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Pelastakaa Pedofiilit -logo saa siten suojaa uutena itsenäisenä ja omaperäisenä teoksena niin, että tekijänoikeus tähän logoon ei riipu tekijänoikeudesta Pelastakaa Lapset ry:n logoon.

Esitutkintapöytäkirjan sivulla 80 esitetty Pelastakaa Pedofiilit -internetsivuston teksti koostuu lähes yksinomaan tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla suojatusta tekstistä, eikä lapset-sanana vaihto pedofiilit-sanaksi ilmennä riittävästi tekijänsä henkisen luomistyön itsenäistä ja omaperäistä tulosta. Tekijänoikeusneuvosto on katsonut, että esitutkintapöytäkirjan sivulla 80 esitetty Pelastakaa Pedofiilit -internetsivuston teksti ei ole sellainen itsenäinen ja omaperäinen teos, joka olisi saatu aikaan Pelastakaa Lapset ry:n internetsivuston tekstiä vapaasti muuttaen tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Kysymys ei ole siten ollut tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentin nojalla sallitusta parodiasta.

Esitutkintapöytäkirjan sivulla 80 esitetty Pelastakaa Pedofiilit -internetsivuston teksti on laadittu yksinomaan esitutkintapöytäkirjan sivulla 74 esitetyltä Pelastakaa Lapset ry:n internetsivustolta otettujen lainausten perusteella. Tekijänoikeusneuvosto on katsonut, että tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla suojatun Pelastakaa Lapset ry:n internetsivuston tekstiosuuden käyttäminen ilman oikeudenhaltijan suostumusta ei ole siten perustunut myöskään tekijänoikeuslain 22 §:ään.

Lopuksi tekijänoikeusneuvosto on katsonut, että esitutkintapöytäkirjan sivulla 74 esitetyn Pelastakaa Lapset ry:n internetsivuston tekstin käyttäminen Pelastakaa Pedofiilit -internetsivustolla muuttamattomana tai muutettuna ilman oikeudenhaltijan suostumusta merkitsee tekijänoikeuslain 2 §:n mukaisten taloudellisten oikeuksien loukkausta. Taloudellisten oikeuksien lisäksi esitutkintapöytäkirjan sivulla 80 esitetty Pelastakaa Pedofiilit -internetsivuston teksti loukkaa esitutkintapöytäkirjan sivulla 74 esitetyn Pelastakaa Lapset ry:n internetsivuston tekstin tekijälle kuuluvia, tekijänoikeuslain 3 §:ssä säädettyjä moraalisia oikeuksia. Pelastakaa Lapset ry:n internetsivuston tekstiä on muutettu tekijää loukkaavalla tavalla, ja se on saatettu yleisön saataviin tekijää loukkaavassa yhteydessä.

Syyksilukeminen

Rikoslain 49 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka tietoverkossa tai tietojärjestelmän avulla loukkaa toisen oikeutta 1 momentissa mainittuihin suojan kohteisiin siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeudenhaltijalle. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa suojan kohteena on mainittu toisen oikeus kirjalliseen tai taiteelliseen teokseen.

Hovioikeus yhtyy edellä todettuihin tekijänoikeusneuvoston johtopäätöksiin siitä, että Pelastakaa Lapset ry:n internetsivuston teksti sellaisena kuin se on

esitetty esitutkintapöytäkirjan sivulla 74 on tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu teos ja että Pelastakaa Pedofiilit -internetsivuston teksti sellaisena kuin se on esitetty esitutkintapöytäkirjan sivulla 80 on loukannut tekijänoikeutta mainittuun suojan kohteeseen. Asiassa ei ole ollut riitaa siitä, etteikö tekijänoikeus nyt kysymyksessä olevaan teokseen olisi kuulunut Pelastakaa lapset ry:lle ja Kuikalle. Siltä osin kuin Pelastakaa Pedofiilit -logon on väitetty loukkaavan Pelastakaa Lapset ry:n logoon kohdistuvaa tekijänoikeutta, syyte on sitä vastoin hylättävä.

Rikoslain 49 luvun 1 §:ssä tarkoitetulla haitalla ja vahingolla, jonka tekijänoikeusrikos voi aiheuttaa, tarkoitetaan muun muassa tekijänoikeuslain 57 §:n mukaista menetystä, kärsimystä tai muuta haittaa (HE 94/1993 vp s. 218). Ilmaisun "haitta tai vahinko" merkitsee siten sitä, että muukin kuin suoranainen taloudellinen vahinko täyttää tekijänoikeusrikkoksen tunnusmerkistön. Loukkaus voi myös kohdistua kirjallisen tai taiteellisen teoksen luonneen tekijän persoonallisuuteen ja aiheuttaa hänelle kärsimystä tekijänkunnan vahingoittumisesta. Näihin seikkoihin nähden ja ottaen huomioon, että Nikin teko on tapahtunut avoimessa tietoverkossa ja kestänyt varsin pitkään, hovioikeus hyväksyy käräjäoikeuden perustelut ja johtopäätöksen, jonka mukaan Nikin syytteessä kuvattu menettely on ollut omiaan aiheuttamaan rikoslain 49 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua huomattavaa haittaa tai vahinkoa Pelastakaa Lapset ry:lle ja Kuikalle.

Rikoslain 4 luvun 2 §:ssä on säädetty kieltoerehdyksestä. Pykälän mukaan tekijä on rangaistusvastuusta vapaa, jos hän erehtyy pitämään tekoa sallittuna ja jos erehtymistä on pidettävä ilmeisen anteeksiannettavana muun muassa lain sisällön erityisen vaikeaselkoisuuden vuoksi. Lainkohdan esitöistä ilmenee, että pelkkä säännösten tulkinnanvaraisuus ei kuitenkaan riitä, vaan vastuusta vapautuminen vaatii, että lain sisällön selvittäminen kohtaa ylivoimaisia taikka kohtuuttomia vaikeuksia (HE 44/2002 vp s. 106). Hovioikeus katsoo, etteivät tekijänoikeuslain nyt kysymyksessä olevat säännökset ole erityisen vaikeaselkoisia siten, että Nikin erehtymistä voitaisiin tällä perusteella pitää ilmeisen anteeksiannettavana. Asiassa ei myöskään ole tullut esiin muuta syytä, jonka perusteella hänet olisi perusteltua vapauttaa rangaistusvastuusta.

Hovioikeus toteaa, että sananvapauden suoja ei ole rajoittamaton, vaan siihen voi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kohdasta ilmenevin tavoin kohdistua demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömiä rajoituksia toisten oikeuksien turvaamiseksi. Vaikka Nikin syytteessä kuvatun menettelyn katsominen rangaistavaksi merkitsee hänen sananvapauteensa puuttumista, hovioikeus katsoo, ettei tekijänoikeuden haltijan oikeuksien loukkaamista voida nyt käsillä olevassa tapauksessa oikeuttaa sananvapauden vetoamalla.

Näillä ja muutoin käräjäoikeuden tuomiosta ilmenevillä perusteilla hovioikeus katsoo, että aihetta käräjäoikeuden tuomion lopputuloksen muuttamiseen syyksilukemisen osalta ei ole.

Rangaistus

Hovioikeus katsoo, että käräjäoikeuden Nikille määräämä 40 päiväsakon sakkorangaistus on oikeudenmukaisessa suhteessa hänen viakseen jäävän rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttimiin sekä hänen muuhun rikoksesta ilmenevään syyllisyyteensä. Syytä alentaa rangaistusta ei siten ole.

Vahingonkorvaus

Tekijänoikeuslain 57 §:n 2 momentissa tarkoitetun kärsimyksen korvaaminen liittyy teoksen tekijän kokeman oikeudenloukkauksen aiheuttamaan henkisen kärsimyksen. Yhdistykselle ei voi siten aiheutua korvattavaa kärsimystä. Nyt käsillä olevassa tapauksessa teoksen luonut Kuikka on kuitenkin valtuuttanut Pelastakaa Lapset ry:n esittämään aineetonta vahinkoa koskevan korvausvaatimuksensa.

Arvioidessaan Nikin asianomistajalle aineettomasta vahingosta maksettavaksi tuomitun 1.500 euron suuruisen korvauksen määrää hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että tekijälle henkilökohtaisesti aiheutuneen kärsimyksen tunteen määrää ja syvyyttä ei voida havainnoida eikä rahassa mitata. Tämän vuoksi kärsimyskorvaus joudutaan määräämään pitkälti harkinnanvaraisesti objektiivisin perustein. Käräjäoikeuden tuomiosta ilmenee, että todistajana kuultu Tiina Tammi on käräjäoikeudessa kertonut tekijänoikeuden loukkauksesta Kuikalle aiheutuneesta kärsimyksestä. Mainituilla perusteilla hovioikeus hyväksyy Nikin menettelystä aiheutuneen aineettoman vahingon määrää koskevan käräjäoikeuden arvion. Aihetta muuttaa käräjäoikeuden ratkaisua vahingonkorvausvelvollisuuden osalta ei edellä mainitusta syyksilukemisen muutoksesta huolimatta ole.

Turvaamistoimiprosessista aiheutuneet kulut

Perustetta velvoittaa Pelastakaa Lapset ry suorittamaan Nikille korvausta Esa Jokinen -nimiselle henkilölle turvaamistoimea koskevassa asiassa aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista ei ole. Mainittu korvausvaatimus hylätään.

Oikeudenkäyntikuluja koskeva korvausvelvollisuus

Nikki on hävinnyt muutoksenhaun hovioikeudessa. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 8 §:n 2 momentin sekä oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 ja 8 §:n sekä 16 §:n 1 momentin nojalla hän on siten velvollinen korvaamaan Pelastakaa Lapset ry:n tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa korkoineen. Ottaen huomioon asian laatu ja laajuus sekä asian taloudellinen ja muu merkitys asianosaisille hovioikeus harkitsee kohtuulliseksi korvaukseksi Pelastakaa Lapset ry:n oikeudenkäyntikuluista hovioikeudessa 5.000 euroa.

Ottaen huomioon asian lopputulos perustetta velvoittaa valtio tai Pelastakaa Lapset ry ja Kuikka korvaamaan Nikin oikeudenkäyntikuluja ei ole. Näin ollen Nikin oikeudenkäyntikuluja koskeva korvausvaatimus on hylättävä.

Hovioikeuden ratkaisu ilmenee tuomiolauselmasta.

HELSINGIN HOVIOIKEUS

DNO: R 09/3056 TL: 1

VASTAAJA

Nikki, Matti Aaro Juhani
260181-119A

TUOMIOLAUSELMA

Käräjäoikeuden tuomion lopputulosta ei muuteta.

LAINKOHDAT

- 1) Rikoslaki 49 luku 1 § 1/1
Rikoslaki 49 luku 1 § 3

Lainkohtia on oikaistu.

Matti Aaro Juhani Nikki velvoitetaan korvaamaan Pelastakaa Lapset ry:n oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa 5.000 eurolla. Korvaukselle on maksettava viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan kuukauden kuluttua hovioikeuden tuomion antamispäivästä.

Nikin oikeudenkäyntikuluja koskeva korvausvaatimus hylätään.

Muutoksenhaku

Muutosta tähän ratkaisuun saadaan hakea korkeimmalta oikeudelta valittamalla vain, jos korkein oikeus niillä erityisillä perusteilla, jotka ilmenevät oheisesta valitusosoituksesta, myöntää valitusluvan.

Valitusosoituksessa tarkoitettu määräaika valitusluvan pyytämiseen ja valituksen tekemiseen päättyy 14.6.2011.

Helsingin hovioikeuden puolesta:

Asian ovat ratkaisseet: hovioikeudenneuvos Juha Paimela
hovioikeudenneuvos Petri Leskinen
määräaikainen hovioikeudenneuvos Ville Laine

Ratkaisu on yksimielinen.